

Riskitutkimus LEL-aloilta: Työntekijän oma arvio työssä jatkamisesta ja työkykymittari ennakoivat hyvin ennen aikaista eläkettä

LEL-alojen työkyvyttömyysriski on kaksinkertainen TEL-töihin verrattuna – satama-alalla eniten riskejä

Tilastot osoittavat kiistatta, että LEL-aloilta (maatalous-, metsä-, rakennus- ja satama) siirrytään 1,9-kertaa todennäköisemmin työkyvyttömyyseläkkeelle kuin TEL-aloilta. Suurimmat riskit eläkkeelle siirtymiseen ovat satamatyöntekijöillä. Työkyvyttömyys uhkaa heitä kaksinkertaisesti esimerkiksi rakennustyöntekijöihin verrattuna. ”Ikään, terveyteen ja työkykyyn liittyvien tekijöiden lisäksi LEL-työntekijöiden oma arvio työssä jatkamisesta ja halu siirtyä ennen aikaiselle eläkkeelle ennakoivat hyvin työkyvyttömyysriskejä. Selviää riskitekijöitä ovat myös sairauspoissaolot, lyhyetkin”, toteaa Eteran ylilääkäri Juhani Juntunen.

Tiedot ilmenevät Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Eteran julkaisemasta tutkimuksesta Työkyvyttömyysriski LEL-aloilla. Tutkimuksessa selvitettiin LEL-miesten työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä ennakoivia tekijöitä ja siinä käytettiin vuonna 1998 Eteran toteuttaman 3T – seurantatutkimuksen (Terveystila, työkyky ja työolot) aineistoa. Tuolloin kyselyyn vastanneista 2 456 miehestä oli vuosien 1998-2002 aikana siirtynyt työkyvyttömyyseläkkeelle 114.

LEL-alojen ominaispiirteet, kuten työn fyysinen vaativuus ja työsuhteiden katkonaisuus, heijastuvat työntekijöiden työssä jaksamiseen ja näkyvät heidän terveydentilassaan. Työssä koettu fyysinen kuormittuminen oli selvästi yhteydessä miesten eläkkeelle siirtymiseen. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen oli sitä varmempaa, mitä iäkkäämmästä LEL-työntekijästä oli kyse.

Työntekijöiden omat arviot työssä jatkamisesta ennakoivat erittäin hyvin myöhempää eläkkeelle siirtymistä. ”Jo pieni epävarmuus siitä, työskenteleekö parin vuoden kuluttua ammatissaan oman terveyden huomioon ottaen, kohotti eläkeriskiä viisinkertaiseksi”, ylilääkäri Juntunen kertoo. Samoin oli eläkehalukkuuden laita. ”Jos ajatus ennen aikaisesta eläkkeestä oli joskus käväissyt mielessä, lisäsi se eläkeriskiä kaksinkertaiseksi verrattuna heihin, jotka eivät olleet eläkkeelle lähtöä lainkaan miettineet”, Juntunen jatkaa.

Sairauspoissaolot ennustavat selvästi eläkkeelle siirtymistä

Sairastavuus, huonoksi koettu terveydentila ja sairauspoissaolot ennustivat selvästi myöhempää eläkkeelle siirtymistä LEL-työntekijöillä. Niistä henkilöistä, jotka olivat kyselyä edeltäneen 12 kuukauden aikana terveyden vuoksi poissa töistä pidempään, noin kolmannes oli myös jäänyt eläkkeelle. Töistä poisjääneiden työkyvyttömyysriski oli 13-kertainen niihin työntekijöihin verrattuna, jotka eivät olleet kertaakaan poissa. Jo lyhyetkin, puolentoista viikon mittaiset sairauspoissaolot ennakoivat selvästi myöhempää eläkkeelle siirtymistä.

Tutkija **Helena Rytkösen** mukaan vajaakuntoisuus LEL-työntekijöillä on yleisempää kuin muiden alojen työntekijöillä. Myös lääkärin toteamat pitkäaikaissairaudet aiheuttavat heille selvästi enemmän rajoituksia työssä kuin muiden alojen työntekijöillä. Fyysisen kuntonsa huonoksi kokeneiden miesten todennäköisyys siirtyä ennen aikaiselle eläkkeelle oli lähes 6-kertainen hyvän kunnon omaaviin nähden. Sairauksia ilmoittaneiden eläkeriski oli kolminkertainen niihin verrattuna, jotka eivät olleet ilmoittaneet niitä lainkaan vuonna 1998. Mielen terveyshäiriöitä ilmoittaneiden eläkkeelle siirtymisriski oli nelinkertainen, tuki- ja liikuntaelinsairauksien kolminkertainen ja verenkiertoelinten sairauksien kaksinkertainen verrattuna niihin, joilla näitä sairauksia ei ollut.

Satamatyöntekijöillä korkein eläkeriski

Merkittävää tutkimuksessa oli satama-alan työntekijöiden korkea eläkeriski. Jo vuoden 1998 kyselyn tuloksien mukaan heidän terveytensä, työolonsa ja työkykynsä erosivat muista LEL-aloista. Tuolloin kyselyyn vastanneista miehistä 9 prosenttia oli seurantatutkimuksen aikana siirtynyt työkyvyttömyyseläkkeelle. Ahtaajilla työkyvyttömyysriski oli kaksinkertainen ja mm. selkäsairauksien vuoksi eläkkeelle siirtyminen oli 7-kertaa todennäköisempää kuin esimerkiksi rakennusalan työntekijöillä.

Myös suuryritysten työntekijöiden korkeampi riski siirtyä eläkkeelle tuli esiin varsinkin satama-alalla. "Satama-alan poikkeavuutta saattaa selittää jonkin verran muita LEL-aloja paremmin toimiva työterveyshuolto. Työympäristön haitat voivat olla paremmin työterveyshuollon tiedossa samoin kuin työterveyspalveluiden saatavuus. Tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan antaneet selviä viitteitä siitä, mikä satama-alan korkeiden eläkeriskien taustalla on. Jatkossa on tärkeää paneutua sekä alan omin voimin että tutkimusten avulla satamatyöntekijöiden työkyvyn edistämiseen", Juntunen painottaa.

Humalahakuinen juominen tuplaa eläkeriskin

LEL-alat poikkeavat selvästi muista aloista kohonneen alkoholisairauksista johtuvan eläköitymisen vuoksi. Viimeisemmät tilastot puhuvat karua kieltä. Vuosina 1999-2003 LEL-aloilla alkoholin vuoksi eläkkeelle siirtyneiden osuus kaikista eläkkeistä oli kasvanut 11 %:sta lähes 15 %:iin. Myös muiden alojen alkoholieläkkeiden osuus oli kasvanut, mutta ei läheskään yhtä paljon. Vastaava kasvu TEL-aloilla oli 3,1 %:sta 4,4, %:iin.

Elintavoista johtuvat riskit olivat selvemmin yhteydessä humalahakuiseen juomiseen. Tosi humalaan viikoittain itsensä juoneiden eläkeriski oli kaksinkertainen verrattuna niihin miehiin, jotka käyttivät alkoholia hyvin harvoin. Tupakoivien eläkeriski oli 1,4-kertainen ja liikuntaa harrastamattomien 1,2-kertainen. Selvistä liikalihavuudesta kärsivien riski oli 1,6-kertainen normaalipainoisiin nähden.

Työkykymittari laajempaan käyttöön

Työkykyä kuvaavan indeksin käyttäminen on osoittautunut parhaaksi keinoksi seulottaessa työkyvyttömyyteen johtavia riskitekijöitä. Vahvimmin se on tullut esille työntekijöiden kuvatessa omaa tuntemustaan jatkaa ammatissaan terveytensä puolesta. Työkykymittaria käytetään jo paljon työterveyshuollossa. "Toivottavasti se yleistyi myös LEL-työntekijöiden työterveyshuollossa. Näin voisimme ajoissa havaita työntekijän työkyvyn heikkenemisen ja puuttua siihen", Juntunen viestittää ja korostaa: "Työkyvystä tulisi alkaa huolehtia viimeistään silloin, kun työntekijät lähestyvät viidenkymppin ikää."

Lisätietoja:

Juhani Juntunen, ylilääkäri, Etera, puh. 010 553 3324, tai juhani.juntunen@etera.fi

Helena Rytönen, tutkija, Etera, puh. 010 553 3319, tai helena.rytkonen@etera.fi

Tiedotteeseen liittyvät graafit, tutkimus ja valokuvat Juhani Juntusesta ja Helena Rytöisestä löytyvät Eteran internetsivuilta osoitteesta: www.etera.fi/Palvelut/Uutiset

Tietokulma

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera hoitaa vuosittain 260 000 LEL- ja TaEL-alojen työntekijän työeläketurvaa. LEL:n mukaan saavat työeläkkeensä rakennus-, metsä-, maatalous- ja satama-alojen työntekijät. TaEL:n mukaan vakuutetaan taiteilija-ammattien lisäksi yksityisalojen lyhyet työsuhteet. Eläkkeensaajia Eteralla on noin 157 000. Vuonna 2004 heille maksettiin eläkkeitä yhteensä noin 773 miljoonaa euroa, josta valtaosa, 752 miljoonaa euroa maksettiin LEL-alojen työntekijöille.

Etera hoitaa ainoana työeläkevakuutusyhtiönä LEL- ja TaEL-eläkevakuutuksia, kunnes työeläkelait TEL, LEL ja TaEL vuonna 2007 yhdistetään yksityisalojen työeläkeläiksi, ja kilpailu avautuu.

Ylilääkäri, professori Juhani Juntunen

Syntynyt 6.5.1941, LKT, neurologian erikoislääkäri, vakuutuslääketieteen ja neurotoksikologian dos., työterveyshuollon professori (88). Juhani Juntunen on toiminut Eteran ylilääkärinä vuodesta 1989 alkaen. Hän toimii myös Eläkevakuutusyhtiön Varman asiantuntijalääkärinä. Lisäksi hän on Tapaturmalautakunnan lääkärijäsen ja Vakuutusyhtiöiden liikenneturvallisustoimikunnan (VALT) tieteellisen ryhmän jäsen.

Tutkija, VTM Helena Rytönen

Syntynyt 16.9.1956. VTM Helena Rytönen on toiminut erilaisissa tutkimukseen liittyvissä tehtävissä Eterassa (entinen LEL Työeläkekassa) vuodesta 1978 lähtien ja tutkijana vuodesta 1995 lähtien.